

NDZAWULO YA DYONDZO YA LE GAUTENG

XITIFIKHEYITI XA XIKAMBELO XA LE HENHLA

**XITSONGA XA RIRIMI RA VUMBIRHI
NHLAWULO WA LE HENHLA
(Papila ro Sungula)**

POSSIBLE ANSWERS OCT / NOV 2006

XIYENGE XA A

XIVUTISO XA 1

- 1.1 (a) Vugangu bya Dudu na Joe.
 (b) Ku xaniseka ka Dlayani hi ta vugangu bya Joe.
 (c) Ta vukati bya Dlayani / Joe a xanisa nsati wakwe.
 (d) Vugangu byi onha mindyangu. [Any one] (2)
- 1.2.1 Dudu i xigangu xa Joe xa le xihundleni. (2)
 1.2.2 Dlayani i nsati/nkata wa Joe wa ntiyiso. (2)
 1.2.3 Mack i wanuna loyi a nga munghana wa Joe. (2)
- 1.3 Makwedina. (1)
- 1.4 Vuxaka bya Dudu na Joe. (2)
- 1.5 Juuu! (1)
- 1.6.1 A hi swona. Dudu u lo huma a ya ba mukhosi egedeni / Joe a bile nsati wa yena loyi a nga titlheriselangiki, u lo rila ivi vanhu va ta hi xitalo.

KUMBE

- Vanhu loko va fika Joe a ri ku miyeteni ka vana lava a va rila. (3)
- 1.6.2 A hi swona. Vanhu va fikile hi xitalo emutini wa Joe na Dlayani endzhaku ka loko va twile mukhosi wa Dlayani, van'wana va khongotela Dlayani kasi vavanuna vona va nghena emutini laha va nga kuma Joe a ri karhi a miyeta vana. (3)
- 1.6.3 A hi swona.
 (a) Eminkarhini yo tala a tirhela eka matiko man'wana ('country')

KUMBE

- (b) Vavasati lava a va kucetela nkata Joe a va lava leswaku Joe na Dlayani va hambana hikuva a va vona mali leyo tala leyi Joe a ri na yona hikuva a a tirha. (3)

- 1.7.1 Vanhu a va tshama va ri karhi va vulavula hi timhaka ta vona minkarhi hinkwayo. (3)
 1.7.2 Swi vula leswaku a nga ha tshami ekaya ka yena. (2)
 1.7.3 A a titivarile. (2)
- 1.8.1 Whiil! (1)
 1.8.2 Phika (1)
 1.8.3 Mphyaal! (1)
 1.8.4 Movha (1)
- 1.9 I timhaka kumbe mahungu lama vanhu va tsamaka va vulavula kumbe ku hleva hi wona lomu etindleleni ni le makaya ya vona. (3)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: [35]

XIYENGE XA B

XIVUTISO XA 2

Nkomiso wa ndzimana.

Vakamberiwa va pfumeleriwa ku andlala timhaka leti nga na ntikelo ntsena. A va pfumeleriwi ku tlula mintila ya nhungu loko ku hlayiwa marito ya nga vi ehenhla ka 75.

- Matirhiselo lamanene ya ririmi. (3)
- Nhlayo wa marito. (1)
- Nkoka wa leswi hlamuseriwaka. (6)

Leswi landzelaka ko va xikombiso ntsena. Vakamberiwa va ta vula swin'wana leswi nga swa nkoka.

- Endzimaneni ku vulavuriwa hi Mukhalabye Xingangi, wanuna wa Xigwili.
- Buchari ya yena a yi ri ni ndhuma hikuva a xavisa tinxaka to hambana-hambana ta nyama.
- Leswi a ri munhu wo kota ku vulavula, a a xava homu leyikulu hi swimalana.
- Loko vanhu va nonoha ku n'wi xavisela a pambula etshangeni rakwe.
- Siku rin'wana u endzerile hi wanuna wo thyaka loyi a languteka onge a vuya ejele a ta n'wi xavisela havi leyikulu.

[Nhlayo ya marito = 65] (10)

NTSENGO WA XIYENGE XA B: [10]

XIYENGE XA C

XIVUTISO XA 3

- 3.1 1 = Riengeteri ra nkarhi (1)
 3 = Risivi-nene. (1)

- 3.2 Nkarhi lowu nga hundza. (2)
- (a) Tsarile.
 (b) Feyile.
 (c) Ringetile.
 (d) Tile.
 (e) Herile.
 (f) Hetanga . (Any one) (1)
- 3.3.1 - Languta. (1)
 3.3.2 - Tshika. (1)
- 3.4 Eka mulanguteri. (1)
 Famba u ya landza swilotlela swa muti lowu eka mulanguteri loyi a tshamaka lahaya. (2)
- 3.5 Pongo. (1)
 Tshikani ku ba pongo hikuva mi ta pfuxa n'wana loyi a eteleke. (2)
- 3.6 A nga tangi a ta ku bebebe. (2)
- 3.7 Phepha leri a tsalela ka rona a ri lo paa, hikuva a nga tsalanga nchumu. (2)
- 3.8 Tipfukela/ tipfuxa. (1)
 Ndzi ta tipfukela nimixo ndzi ya entirhweni.
 Ndzi fanele ku tipfuxa ndzi ringeta ku xavisa-xavisa kumbe ndzi nga humelela. (2)
- 3.9 5 = Hi vona vafana lavaya va nga n'wi yivela. (2)
 6 = Vanhu van'wana va rhandza ku pfuka vanhu loko va ha titshamerile hi ku rhula. (2)

XIVUTISO XA 4

- 4.1 Vanhu a va tele enkhubyeni ku kala ni vuphelo bya marha.
 [Xivulwa xin'wana ni xin'wana xa amukeriwa lexi laha eka xona ku va ku tirhisiwile swiga-ririmi xa xithathelo]. (2)
- 4.2 Vanhu hinkwavo va hi langutile hina. I xiyimeb (4)
- 4.3 - U Lovile.
 - U hundzile emisaveni.
 - U hi siyile. (Any one) (2)
- 4.4 Hikuva mahlo hinkwawo a ya langutangi hina. (2)
- 4.5 Loko. (1)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: [35]

NTSENGO HINKWAWO: 80